

школі та шкільній освіті у воєнний час: інтеграція України до Європейського простору вищої освіти (EHEA) через призму європейських моделей освіти TeLSAC та PERFORMER: матеріали Міжнародної науково – практичної конференції, 4 -5 травня 2022 р., м. Львів.

2. Землянська О. В., Третьякова Л. Д., Праховнік Н. А., Семененко Р. Ю. Вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я студента. Київ: Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2020.

3. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/>

4. Педагогічна освіта в умовах воєнного і повоєнного часу: виклики і перспективи. URL: <http://ipood.com.ua/novini/pedagogichna-osvita-v-umovah-voennogo-i-povoennogo-chasu-vikliki-i-perspektivi/>

5. Як організувати навчання під час війни: поради та ресурси для вчителів та репетиторів. URL: <https://buki.com.ua/news/yak-orhanizuvaty-navchannya-pid-chas-viyny-porady-ta-resursy-dlya-vchyteliv-ta-repetytoriv/>

6. Яконович О., Постолук М. Історико-педагогічна підготовка майбутніх вихователів та вчителів в умовах воєнного стану. Тернопіль: Національного педагогічний університет «ТНПУ імені Володимира Гнатюка», 2023.

**Неля ЛЕГКА**

## **ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ**

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та доступність великого обсягу інформації в мережі інтернет зумовлюють необхідність формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Професія вчителя в сучасному світі також тісно пов'язана з інформаційними технологіями. Їх використання відкриває нові можливості та перспективи для вдосконалення навчального процесу у вищій школі та підвищення його ефективності.

Професійна підготовка майбутнього вчителя історії відбувається в умовах інформаційного середовища: технічна інфраструктура, інформаційні ресурси, програмне забезпечення, сервіси та послуги відкривають широкі можливості для навчання. Інформаційне середовище сприяє розвитку критичного мислення студентів, аналітичних навичок, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках.

Актуальність даної проблеми викликана низкою протиріч: між зростаючими вимогами до формування цифрових компетенцій майбутнього вчителя і недостатнім рівнем сформованості в нього цифрової грамотності; між потребою систематичного оцінювання достовірності отриманої інформації і несформованістю навичок аналітичної діяльності; між підвищенням ролі дистанційних форм навчання і відсутністю неперервного професійного розвитку. Отже, своєчасна адаптація системи професійної підготовки до викликів інформаційного середовища допоможе забезпечити відповідність компетенцій майбутніх учителів історії сучасним вимогам цифрової освітньої діяльності.

Аналіз наукових праць показує, що проблему впливу інформаційних технологій в освітньому процесі вищої школи розглядали у своїх працях такі науковці як Т. Бабенко, І. Бех, В. Білик, Н. Волкова, Л. Гаврилова, А. Гуржій, О. Дубасенюк, Н. Кінд-Войтюк, О. Малихін, М. Мартинюк, Н. Стеценко, В. Стрельников, В. Ягоднікова, А. Яновський та ін.

Мета нашого дослідження полягає в аналізі засобів впливу сучасного інформаційного середовища на процес формування професійних компетентностей

майбутніх вчителів історії, виявленні особливостей використання інформаційних ресурсів у навчальному процесі.

Сучасна епоха стрімкого розвитку інформаційних технологій призвела до нових викликів, що зумовлюють характер взаємодії вчителя і учня у навчальному процесі. Велика кількість доступних джерел інформації дозволяє більш ефективно опанувати зміст навчального предмета і вчителю і учню відповідно до сучасних реалій. Розвиток інформаційних технологій є позитивним та необхідним процесом, який безперечно надає можливість для пошуку, поширення та зберігання інформації.

Інформаційне середовище розглядається науковцями (Т. Бабенко, Н. Кінд-Войтюк, А. Яновський) як сукупність інформаційних ресурсів, засобів і технологій, які забезпечують збір, обробку, зберігання, поширення та використання інформації [1; 3; 4]. Основними складовими інформаційного середовища є: технічна інфраструктура: комп'ютери, мережеве обладнання, телекомунікаційні системи, які забезпечують доступ до інформаційних ресурсів; інформаційні ресурси: бази даних, документи, веб-сайти, мультимедійний контент, які містять актуальну інформацію; програмне забезпечення: операційні системи, прикладні програми, інструменти для створення, обробки, передачі та зберігання даних; сервіси та послуги: пошукові системи, електронна пошта, соціальні мережі, хмарні сховища, системи електронного документообігу; нормативно-правова база: закони, стандарти, правила, які регулюють інформаційні процеси та відносини в інформаційному середовищі; користувачі: люди, організації, компанії, які створюють, поширюють та споживають інформаційні ресурси.

Інформаційне середовище може бути локальним (корпоративним), глобальним (інтернет) або галузевим (освітнє, наукове, виробниче тощо). Воно має динамічний характер і постійно розвивається та вдосконалюється завдяки появі нових технологій та ресурсів [4]. Якість інформаційного середовища визначається доступністю, достовірністю, актуальністю, повнотою та захищеністю інформації, а також зручністю та ефективністю інструментів для роботи з нею. Сучасне інформаційне середовище відкриває широкі можливості для ефективної комунікації, якісної освіти та наукових розвідок.

Дослідження показує, що інформаційне середовище справді відкриває нові можливості для розвитку критичного мислення та формування аналітичних навичок у майбутніх вчителів історії. Розглянемо основні аспекти цього процесу:

- *по-перше*, це доступ до різноманітних джерел інформації: інтернет надає доступ до величезної кількості історичних джерел, наукових праць, статей, що дозволяє майбутнім вчителям порівнювати різні точки зору, виявляти протиріччя, критично оцінювати інформацію;
- *по-друге*, використання цифрових архівів та баз даних: оцифровані архівні документи, карти, фотографії надають можливість аналізувати першоджерела, проводити власні дослідження, робити висновки;
- *по-третє*, інструменти для аналізу даних: різноманітні програми та онлайн-сервіси допомагають систематизувати, візуалізувати та опрацьовувати великі обсяги історичної інформації;
- *по-четверте*, співпраця з іншими студентами, викладачами, науковцями та участь у дискусії: форуми, соціальні мережі, відеоконференції уможливають обмін думками, обговорення суперечливих питань, критичний аналіз різних поглядів;
- *по-п'яте*, наявність мультимедійного контенту: відео, анімації, віртуальні тури допомагають наочно представити історичні події, явища, сприяючи їх кращому розумінню та інтерпретації;
- *по-шосте*, моделювання історичних процесів: симуляції, ігрові сценарії дозволяють змоделювати певні ситуації, прослідкувати причинно-наслідкові зв'язки, поекспериментувати з альтернативними рішеннями;

– *по-сьоме*, можливості самонавчання: електронні курси, вебіари, освітні платформи надають майбутнім педагогам інструменти для саморозвитку, формування навичок критичного аналізу.

Таким чином, інформаційне середовище за умови грамотного використання створює передумови для формування в майбутніх вчителів історії навичок критичного мислення, аналітичних здібностей та вміння орієнтуватися в інформаційних потоках.

Важливим для орієнтації у великому потоці інформації для майбутніх учителів історії є використання освітянських сайтів як найбільш зручного інструменту для подання інформаційних продуктів діяльності. На відміну від паперових носіїв, які можуть представити лише текст і зображення, сайт надає можливість подати навчальний матеріал у мультимедійних формах. Тому сьогодні в мережі можна виявити численні сайти навчальних закладів, персональні сайти викладачів, учителів, які можуть ділитися своїми досягненнями з іншими, що є особливо цінним у забезпеченні якості вивчення історії як навчальної дисципліни в системі загальної середньої освіти.

Використання різноманітних технологій для створення захоплюючого та інтерактивного навчального процесу утворює нове інформаційне середовище. Майбутні вчителі можуть застосовувати мультимедійні презентації, візуальні матеріали та інтерактивні картки, використовувати онлайн-ресурси та соціальні мережі для обговорення та обміну інформацією з учнями під час проходження навчальних і виробничих практик. Безперечно, ці засоби сприяють розвитку критичного мислення та важливих навичок аналізу інформації.

Створене абсолютно нове інформаційне середовище вимагає від майбутнього вчителя вміння правильного користування. Небезпека нового інформаційного середовища, перш за все, зумовлена безконтрольністю та неефективністю його використання, небажаним контентом та можливим негативним впливом. Якщо не вміти безпечно використовувати джерела, то виникають певні ризики нав'язування неточної та неправдивої інформації. Вміння користуватися даними полягає у критичній реакції на інформацію що надходить, знати як реагувати на надлишкову інформацію, відбирати з великої кількості відомостей достовірні.

Важливим аспектом впливу інформаційного середовища на професійне становлення майбутнього вчителя історії є формування в нього цифрової грамотності, яка визначається у педагогічній науці як сукупність знань, навичок та ставлень, необхідних для ефективного використання цифрових технологій та інформаційних ресурсів для навчання, роботи та участі в житті суспільства [1; 2].

Аналіз наукових праць показує, що основними складовими цифрової грамотності майбутнього вчителя історії є: базові комп'ютерні навички (вміння працювати з різними пристроями, операційними системами, прикладними програмами, керувати файлами та папками); інформаційна грамотність (здатність знаходити, оцінювати, використовувати та створювати контент, дані та інформаційні ресурси з різних джерел за допомогою цифрових технологій); комунікація і співпраця (навички використання цифрових інструментів для спілкування, обміну інформацією, організації спільної роботи та мережевої взаємодії); створення цифрового контенту (вміння створювати, редагувати, формувати та публікувати різноманітний цифровий контент – тексти, зображення, аудіо, відео тощо); кібербезпека (розуміння ризиків, загроз та етичних аспектів діяльності в цифровому середовищі, навички безпечної роботи в мережі).

Розвиток цифрової грамотності є важливим завданням освіти та професійної підготовки в усіх галузях. Фахівці, які володіють цифровою грамотністю, демонструють гнучкість, критичне мислення та готовність до змін у цифровому суспільстві.

Готуючи майбутніх педагогів до сучасного інформаційного середовища, заклади вищої освіти повинні гарантувати якість професійної підготовки фахівців, яка відповідає викликам сучасності та забезпечує ефективну освіту для наступного покоління.

Таким чином, зі змінами інформаційного середовища відбуваються зміни і у професійній підготовці майбутніх учителів історії: трансформація інформаційного середовища вимагає оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів історії відповідно до нових реалій цифрового світу. Використання сучасних технологій допомагає зробити викладання історії більш наочним, інтерактивним та захопливим, розвиваючи критичне мислення, аналітичні навички та зацікавленість предметом. Інформаційне середовище сьогодні є потужним чинником формування компетентних, всебічно розвинених, відкритих до інновацій педагогів нової формції.

### Список використаних джерел

1. Бабенко Т. Зміст інформаційної культури майбутнього вчителя історії як складової його професійної культури. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2012. № 46. С. 106-110.
2. Мартинюк, М., Стеценко, Н. Проблеми підготовки майбутніх учителів в умовах інформаційного суспільства. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2011. № 3. С.
3. Кінд-Войтюк Н. Сучасний вчитель історії та інформаційно-комунікаційна компетентність на уроках у новій українській школі. *Літопис Волині*. 2021. Вип. 24. С. 103-107.
4. Яновський А. Культура безпечного використання майбутніми вчителями інформаційного середовища. *Наука і освіта*. 2016. № 10. С. 63-69.

**Тетяна НЕСТЕРЕНКО**

### ІНІЦІАТИВНІСТЬ ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в системі вищої освіти України зумовлюють зміни у професійній підготовці фахівців: на перший план виходять нові вимоги до якості професійних знань, умінь і навичок, а також сформованості низки ключових якостей та компетентностей. Цей процес передбачає не тільки глибокі теоретичні знання в обраній спеціальності, уміння і навички їх практичного застосування, але й розвиток креативності та інноваційності мислення; виявлення таких якостей особистості як комунікабельність, гнучкість, відповідальність та ініціативність.

Компетентнісний підхід до професійної підготовки вчителя історії передбачає формування у майбутніх педагогів низки ключових компетентностей, необхідних для ефективної професійної діяльності.

Глибокі знання з історії, володіння фактичним матеріалом, розуміння історичних процесів, подій, явищ та їх взаємозв'язків визначають предметну компетентність майбутнього вчителя історії. Проте, на її формування накладає відбиток рівень розвитку професійних рис і якостей майбутнього вчителя історії. Серед них найважливіше місце посідає ініціативність як рушійна сила особистісного та професійного розвитку, без якої неможливий реальний прогрес. Як показує практика, завдяки ініціативності вчителя, в учнів з'являється інтерес до навчального предмету, а значить і результативність засвоєння його змісту. Актуальність даної проблеми виявляється і в тому, що ініціативний педагог стимулює учнів до активності, допитливості, відкриває їх інтелектуальний і творчий потенціал.

Аналіз наукових джерел показує, що окремі аспекти даної проблеми вивчалися такими вченими як О. Акімова, В. Галузяк, Т. Горохівська, А. Гриценко, І. Доброволька-